

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajkért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek,
mint az előfizetési pénzek a „Közművel-
dés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra
várbá küldendőik.

Sokra mentünk!

Valóban sokra mentünk! A tulnyomó számban katolikus lakosokkal bíró Magyarországon, Szent-István, első apostoli királyunk örökségében, a Regnum Mariánumban az alkotmányos kormány, pártjának körében azt indítványozta és a párt értekezlete határozatul kimondta, hogy a budapesti katolikus gymnasiummal egybekötendő, a magyarországi katolikus tanulmányi alapból fenntartandó „Rudolphinum“ ban katolikus pap a hitoktatói tanszéken kívül semmi más tanszékét el ne foglalhasson!

Soha Magyarországon a társadalom egy osztályán sem követtetett el ily botránnyos sérelem.

Soha a magyar liberalizmus szégyenletesebben arczul nem csapta saját elveit; mert mig eddig az általa keresztényi jellegökből kivetköztetett egyetemeken és gymnasiumokban a tanszékekre kiirt pályázásból ki nem zárta a katolikus papot, sőt — ha fehérvallókénti ritkassággal is — tanárnak ki is nevezte, most elvül, követendő szabályul a kormány és ennek pártja által kimondatja, hogy a katolikus pap ama nevelő intézetben tanár nem lehet.

Soha az oly nagyhangu frázisokban hirdetett jogegyenlőség magyar társadalmunk egyik legintelligensebb rétegétől, a haza polgárainak egyik leghazaiasb osztályától ily galádul meg nem tagadtatott, mint e világhírre kapandó határozati javaslat által!

Ki gondolta volna, hogy a kultusz- és közoktatásügyi miniszter Urnak — mint alább látni fogjuk — egészen korrekt eljárást tanusító első nagyobb-szerű tervezése is oly hatalmas jelöl szolgálánd arra, „hogy kinyilatkoztassanak sok (szabadkőmű-

ves, voltérianus, féktelen anyagelvű és egyházgyűlölő) szívéből a gondolatok“!

Soha a magyar catholicizmustól, mely e hazának alapítója és fenntartója, többségének vallása, törvényeken alapuló egyenjogúság ily vad gyűlölettel nem tagadtatott meg!

Soha a kath. alapítványok nagylelkű adományozóinak istenes szándéka ily vakmerően lábbal nem tiportatott!

De lássuk, mi is okozta a javaslatba hozott intézkedés ellen támadott vihart! Régi óhaj Magyarországon, hogy itthon is egy a bécsi Terézianumhoz hasonló intézetünk legyen, melyben az uri rendnek ifjai, magasb igényeknek megfelelőleg, neveltetnének. Ez uri rendnek tulnyomó többsége katolikus, a hazának pénzügyi helyzete még az ilyen intézetekre sem enged nagyobb költekedést tenni, nem csak a jelenben, hanem még a jövőben sem, hacsak a jó Isten ettől a végpusztulást okozó tegyveres békétől hamarjában meg nem szabadit. Mit lehetett tehát, hogy az óhaj valahára teljesedjék, ily körülmények között czélszerűbbet tenni, mint amit a vallás- és közoktatásügyi miniszter tett, t. i. azt a nevelő intézetet a már létező és alkalmas kath. gymnasiummal egybekötöni és a kath. tanulmányi alapból fenntartani. Ez zuditotta fel azokat, kik az elhalt miniszter alatt megszokták a kath. alapokat saját érdekek kielégítésére elharácsolni, hozzájuk való jogunkat rabulistica tagadni, azokat, mert az eltörlött szerzetesek elkobbzott javaiból keletkeztek, Isten és hazai törvényeink előtt jogos kath. birlalóitól eldisputálni. A javaslat nem liberalis, nem demokratikus, kezdék nagy chorusban váriálni. S minthogy e vihar magának a kormánypártnak körében keletkezett legelőször, és az alapjainkra áhítozók hirlapi vitézei által folytatott a legdühösebben: jónak látta a kormány-elnök vi-

harhárítóul a kath. papságot oda vetni a lármázóknak.

Nem feszegetjük most, igazságos és jogos-e ez eljárás; nem kérdezzük, politikai bölcsesség-e a nemzetnek egy egész osztályát így pellengérré tenni, azt alkalmatlannak nyilatkoztatván ki a tanításra; hanem csak azt kérdezzük: ildomos és tapintatos tett volt-e az?

Ő apostoli királyi Felsége saját, egyetlen fia, a trónörökös mellé egyik tanárául — még pedig nem csak a hittanból — egy szerzetesből lett világi papot méltóztatott meghívni, sőt felség s nejevel, a haza által rajongásig szeretett királynénkkal egyetértőleg saját leánygyermeké, Valéria fenséges királykisasszony nevelésének egész vezényletét ugyanazon kath. papra bízni.

József főherczeg ő Fensége, kinek magának is Rómer Flóris vala egyik tanítója, kedves fiai, a fenséges főherczegurfiak nevelésével egy kath. egyházi dignitariust méltóztatott megbízni.

Nem egy katolikus nagyjaink közül kath. papot tart házi nevelőül, többen fiaikat a kalocsai vagy kalsburgi gymnasiumok mellett létező konviktusokba küldik nevelőbe. A javasolt nevelde a haza nagyjainak többségét alkotó katolikusok számára, kath. gymnasium mellé, kath. alapból állítandó fei; loyális, méltányos magatartás volt-e tehát a felzúdulás? Jutott-e valaha katolikus embernek eszébe az ország színe előtt azon követeléssel előállani, hogy a debreczeni és nagyenyedi kollégiumban miféle tanárok alkalmaztassanak? Mondta-e katolikus ember, hogy a kálvinista kollégiumok, mert az erdélyi fejedelmek nagy részben a kath. egyháztól elkobzott javakból alapították, nem a kálvinistáké, hanem az egész ország-é? Bizony igaza van egyik honfitársunknak, midőn azt állítja, hogy az európaszerte uralkodó liberálisizmusnak következő két főelve van: „A mi az enyim, az az enyim, és a mi a tied az is az enyim,“ ez az első; a második hasonló ehhez: „A szabadság, egyenlőség, testvériség szép dolog czégnék; de csak akkor hasznos, ha egyedárusságunknak marad.“

Reméljük azonban, hogy ha a javaslatot tevő miniszter urnak nem is sikerülne a tisztelt házat annak eredeti alakjában való elfogadására indítani, a felsőház kath. többsége nem fogja megengedni, hogy a hitsorsosain elkövetett sérelem orvosolatlanul maradjon.

Balog Elek emléke.

Az erdélyi egyházmegyének egyik kiválóbb papját temették el f. hó 21-én a gyulafehérvári köztemetőben, Balog Elek székesegyházi kanonokot. A hirnek, mely az ő haláláról szól, a meglepetés első pillanatában sokan nehezen fognak hitelt dni; pedig a hir igazat mond. Mír régtől fogva panaszo kodott, hogy beteg; de a hatalmas külső miatt nem igen hitték ezt neki; s mikor az ágyba esett, akkor is azt tartották, hogy ha való is a baj, de az erős szervezet sokáig kell kinoznia, a míg a testet a sirba döntheti. Ő érezte baját, s ha nem is hittek neki, de végtére is csak neki lett igaza másokkal szemben, mint annyiszor az életben, mert f. hó 19-én d. e. 1/28 órakor csakugyan meghalt.

Balog Elekről életében is sokat beszéltek, de halála után is fognak még egy darabig beszélni, mert ő nem közönséges ember volt.

Élet-adatai röviden a következők: Született Maros-Tordamegyében Deményházán 1830. nov. 6-án. Középis-koláit elvégezvén theológiát mint központi papnövendék a pesti egyetemen tanult. A hogy elvégezte a theológiát, még nem volt meg szabályszerű éve a felszentelésre és mégis a papnöveldeben nyert alkalmaztatást a kitünő képzettségű fiatal ember, a hol a szentirási tudományokat tanította és tanulmányi felügyelő lett: pappá 1854. ápril 1-én szenteltetett. Nemsokára udvarhelyi tanár és káplán lett, majd 1856-ban a püspöki irodára rendeltetett udvari papnak, de onnan elkérezett és 1857-ben Erzsébetvárosra küldetett tanárnak; 1858-ban csiksomlyói, 1859-ben marosvásárhelyi, 1860-ban udvarhelyi tanár, ott 1863-ban finőveldei — majd 1865-ben gymnasiumi igazgató is lett, 1867-ben a püspöki lyceumba jött tanárnak, kineveztetett finőveldei igazgatónak és pápai kamarásnak. Innen 1874-ben Ilyefalvára küldetett plebánosnak, a honnan a gyergyó-ujfalviak megválasztották plebánosuknak és közöttük volt egészen 1879-ig, mikor is a papnövelde kormányzójaul és tanárául hivatott meg, mely állását 1879 május 1-én foglalta el és vitte 10 éven keresztül, mert csak kevéssel halála előtt mentetett fel alóla betegsége miatt. Kanonok 1883-ban lett.

Ez életének a váza a legrövidebb vonásokban tisztá tárgyilagossággal előadva. Mindig szép állásokat tartott, folytonosan emelkedett, de mégis csendes időkben igen változatos élet. Ennek oka az ő — mindenki által ismert és érdekes jellemében volt.

Ismert jellem ő nagyon, de mégis egy hatalmas jellemrajzolónak is adna munkát a különböző vonásokat úgy összerakni, hogy azokban a Balog Elek jelleme domboruljon ki. Kontár kezek elronyják az érdekes képet; azért én sem nyulok hozzá, hanem csakis egyes vonásokat hozok fel belőle, a melyek önmagukban mind igazak és hüen sejtetők, mert a vele való gyakori érintkezésből volt alkalmam megismerni. Az ő élete jellemének kinyomata, melynek minden árnyolata erősen egyéni.

Balog Elekben különösen figyelmet keltő volt az az elhatározottság és erély, mely nem inog meg, s a mely ha valamit feltesz magában, attól nem tágit, nem áll el. Csupa hatalom állásában, ülésében, járásában, beszédében,

és minden tettében; tele pathosszal és energiával; kész mellét mindig az ellenáramlatnak szegezni s úgy megveti lábát, mintha, az egész világgal meg akarna küzdeni. Mi lehet ennek a mythoszi bátorságnak az alapja? A meggyőződés, a melynek tiasza nála az ő felfogása szerint mindig az igazság, a melyben alkudni nem szabad; legyén igazság, vagy vesszen a világ!

Alláspontja tiszteletre méltó, de merev volt; mert az egyén nincs megóva a tévedésektől s azért szent elvének néha martyrja — tragikus hőse lett, mert elfogult védelmében nem vette észre és nem méltatta az ellenérveket. Későbbben kellemetlenségein okult ugyan, de álláspontját soha sem adta fel könnyen, valamint eljárásáért is mindig kész volt a felelősséget elvállalni; de ha álláspontjáról a magasabb erő letéritette, a felelősséget is által engedte. Jelszava volt, hogy a felsőbbeknek engedelmessékedni kell és parancsai előtt meghajolni, ennél tovább egy lépést se tenni, eddig pedig az egyszer elfoglalt álláspont mellett szilárdul megmaradni. Erős jellem volt; nehezen határozta el magát, hogy valamire rá lépjen, de ha rálépett, ott makacsul megmaradt. Meggyőződése ellen önmagától nem tett semmit. A morálisban előfordul, hogy „malum est nihil”; ez elfogultsága miatt soha sem ment a fejébe és így a meggyőződésébe; azért azt soha sem tanította, hanem a morális ezen részének a tanítását mindig másra bízta. Ez csak egy példa a sok közül, a mely azonban nem kompromittáló, hanem csak jellemző az ő meggyőződésbeli kitartása mellett.

A felfogása szerinti igazságon alapuló erős meggyőződéséhez való merev ragaszkodása sok kellemetlenséget okozott, a mi komorrá, hogy ne mondjam pessimistikus hangulatúvá tette. Ritkán volt jó kedve; nem volt sem világ sem embergyűlölő; de még sem kereste egyiket sem; nem állott ki a világ piaczára, annak sok zajjal járó, fejkábitó ceremóniáskodásába. Elvonult csendes háziasságába s bizalmas baráti körében találta jól magát; ott kerestett irt — úgy látszik sebzett szívére s talált is, mert ott néha felvidult, bizalmas lett s felnyitotta elzárt szívének zsilipjeit. Nem sok barátja volt, de a kik voltak, azok mind jó barátai voltak. Ritkán volt jó kedve, de a mikor az megjött, csupa gyönyörűség volt; ilyenkor tünt ki, hogy minő magas és klasszikus műveltségű férfit lát. De ez csak felszámolás volt egy szép hajdanból, mert hamar elborult és ez lett rendes mindennapi hangulata. Valami mély sebet kellett hordani szívében, a melyet változatos életpályájának valamelyik mozzanata ejthetett rajta. Lehet, hogy fiatalágának rózsás éveiben reményeket kezdett táplálni magában a jövő iránt s azok nem — vagy nem úgy valósultak, mint a hogy ő akarta. Azt nem lehet senkinél felszegetni, hogy igény — emelése az általa szolgált pályán jogos-e vagy sem. Az elhunyt kedvező előjelek között kezdte meg pályáját s habár igazán magasatosan is érezett feléle, de terveket nemes papi ambíciója alkothatott s azokat sokféle alkalmaztatási téren is érthette; de lehet, hogy akkor már a csatlódás dere letarolta volt lelkesültsége virágos mezejét. Mindenik pályán a mellékésekben többféle irány van, a melyek nem mindenikén képes mindenki egyforma erővel és lelkesültséggel küzdeni; de az ember nem ura a pályának és az életnek, hanem megfordítva;

még az boldog, a ki ennek meggondolása után resignálni tud, mert lelke harmoniáját megmenette; de nagy dolgokat tőle még se várj, mert a mi azoknak a tényezője — lelkesültsége hiányzik.

De azért senki se gondolja, hogy az elhunyt egy a világgal meghasonlott, csupán csak önmagában tépelődő tétlen megtörött ember volt; mert a mint egész élete lelkiismeretes buzgó munkásság volt, épen úgy volt a kötelességteljesítés embere végnapjaiban is; és ebben nagy az ő életpéldája a vele érintkezésben állottakra, a kik sok egyéb mellett megtanulhatták tőle a lelkiismeretes szigorú kötelesség — érzetet. Őt, ha az élet megviselte is, de kétségbe nem ejtette soha, mert volt a mi felemelje: buzgó vallásssága, a mi mindig uralkodott kebele tengerén. Oly áhítattal imádkozott, mint egy földi szent, a ki minden gyarlóságait itt akarja hagyni e földön. Vallásssága megszentelte az egyházhhoz, a hazához és királyhoz való tántoríthatlan hű ragaszkodását. Oly erős magyar volt, hogy még a papi ruhá alatt is mindig vitézkötéses magyar nadrágban és hegyes orru magyar csizmában járt. Nála Isten, haza, király okszerű hierarchicus fokozatban nem frazisok voltak, hanem mindenik élő fogalom, a melyek mindenikének nála megfelelő jelentése volt.

Jó pap volt. Magára nem költött ugyszólva semmit és még nem volt soha semmije. Sokszor mondotta, mint papnöveldei rector, hogyha ki kellene valahova más helyre mennie, oly vagyoni viszonyok között menne ki, mint egy neopresbyter. De azért pénzzavarban sem volt soha. Sem vagyont, sem adósságot nem hagyott maga után. Életét biztosította egy pénztintézetnél 16,000 frankig, s azt is egyházi célokra szánta; odahagyta szülőfalujának alapra, a melyből a papot és a kántor-tanító fizessék. Az igazságos és vallásos érzésű, fönkelte lelkületű jó papnak az emléke áldott lesz örökre.

Élete legnagyobb részt a tanügy terén telvén el — mert 30 esztendőnél tovább tanárkodott, különösen itt figyelemre méltó. Akkurátus és reguláris ember volt a szó szoros értelmében. — A gimnásiumnak minden tantárgyat tanította — s tán mindenik osztályban. Ő maga mindig alapos és határozott tudományt tanított s ilyent kívánt feleletükben tanítványaitól is; nem szerette a mindenünnen összekombinált rendszereket, nem üzött divatot a tudományban sem, hanem megmaradt a tankönyv keretében, hogy tanítványainak a figyelme a nagy tömkelegben ne vesszen el; de itt aztán nem engedte meg a hallucinációzt, szigorú volt egész az aprólékosságig — pedans a szó gyakori értelmében. — A fegyelmet mindenek fölé helyezte. A jó viseletű habár csakis közepesen tanuló tanítványokat inkább szerette, mint az ugyan jól tanuló, de nem helyes viseletűket. A magukról megfélemedezettek keményen korhoíta és büntette. Hogy az ifjuságot a rozstól visszatartsa és elrettentse, néha oly büntetéseket projektált, a melyek némely felfogás szerint — nem ugyan igazságtalanok, de mégis tulszigoruaknak látszottak. Elve volt, a romlottságot mindig oly kérlelhetetlenül büntetni, hogy a fekély tovább ne terjedjen. Különben neki tapasztalatai voltak, hogy a szigorúsággal jól lehet fegyelmezni és így sokakat lehet megmenteni. Tanítványai

közül sokan, midőn már hasznos embereké váltak, elismerték ezt a mesterfogását, s mert mindig igazságos volt, ezért tisztelték is. Ez a tisztelet pedig annál szélesebb körű volt, mert jelenleg alig van hely és állás közéletünkben, ahol neki tanítványai nem volnának. S ha neve nem is fog a történelemben lapokat tölteni, de az általa elfoglalt munkássági téren működése mégis messze kiható lett, s hozzá még oly példás, hogy neki jól megérdemelt helyet biztosított az egyházmegye méltóságos testületében — az erdélyi káptalanban. Sokkal többen tisztelték, mint a hogy ő gondolta; de megvallva az igazat, eljárásában oly méreven határozott volt, hogy bár nem vetette meg a tiszteletet, de nem is sokat törődött vele, nem azért dolgozott.

— Temetését közrészvét mellett Püspök urunk ő nagy méltósága végezte és az eső daczára a testet egész a sirig elkísérte. Jól eshetett a boldogult lelkének látni ezt a főpásztori kegyességet!

Leleke az egyház kegyzereiben a gyarlóságnak még maradványaitól is megtszítva, az igazak honában van. Az Isten az ő szíve látására méltatta az ő hű szolgálját. Legyen is ott túl kárpótolva azon szenvedelmekért, a melyek által itt nyugalmát zavarva érezte!

Ezen sorok pedig, a mennyiben méltók hozzá, — mert ne sértse semmi ügyvetlen nyilatkozat az irántai kegyeletet! — legyenek emlékké szentelve.

Engem a mindkettőnk által buzgalommal szolgáló úgy néha ellenmondásba hozott vele, a miáltal neheztesét vontam magamra, a mi — és csupán csakis ez nekem mindig fájt; de hálám iránta, mint a kinek egykor nemcsak tanítványa voltam, de pályám első éveiben feltétlen bizalmát is birtam, — soha el nem fojtotta s szívből sirattam, midőn az Ur oltáránál lelkéért imádkoztam; — legelőször én miséztem az elhunytért. Adjon az Ur neki szent nyugovást, és a végítélet napján boldog feltámadást!

P. I.

T Á R C S A.

A mantis religiosa.

VARGAS.

(Folytatás és vége.)

A szitakötő is nagyon ragadozó, de ez rendszeren csak apró legyekkel táplálkozik. A mantis ellenben, mint a holló mindent felfal. Ezt mutatja a következő megfigyelés:

Egy alkalommal több féle rovarot szedtem össze; nevezetesen mezei prücsköt, sáskát, (ugy nevezett szakadék) méhet, pillangókat és mezei poloskát, bármelyiket nyujtottam ezek közül a mantisnak, mindeniket egyforma gyorsasággal kapta el és ette meg. — Azonban nem melőzhetem annak leírását, mit a mantis tanusit a méhfélék elragadásánál.

Ezeknek az elfogása nem rögtön történik, hanem nagy óvatossággal és figyelemmel. Ezeket lehetőleg úgy csipik el, hogy a potroh és torj a két láb közé jusson, hogy a fullánk ellen biztosítva legyenek. Más rovarokat egy kapással csip lábai közé; a méheknél hatszor is ismétli ezt. Megjegyzem azonban, hogy a méhek fullánkja, ha fűrészes

karjait érintik, ezeken semminemű szúrást nem képes ejteni. —

Foglalkozunk egy kissé a mantis ragadozó lábainak a leírásával. A két első ragadozó láb összetett vagyis imádkozó állapotában hasonlít egy bezárt tolkéshez, melynek vége sarló alakú görbülettel bír. Ezen görbület a vége felé olyan hegyes, hogy az ember bőrén is könnyen áthatol. Ezen leírt lábrészeket mondhatjuk a mantis karjainak a könyökig. Alakjuk teljesen hasonlít a fűrészhez, melyeknek a könyöktől — a kézcsuklójáig terjedő részén körülbelül 24 hegyes fog van; míg a kéznek megfelelő rövidebb részén 18—22 kisebb fog van elhelyezve. Ezek végén van a sarló alakú hegyes végű fullánk, melyekkel a kisebb rovarokat átkarolják, míg a nagyobbaknak azokat a testébe mélyesztik.

A fogak befelé állanak a csukló ízületéhez oly formán mint a kigyóké a torok felé. Ez okozza azt, hogy az elfogott rovar, ha vergődni kezd, a helyét, hogy kiszabadulna az ölelő karok közül, még jobban beleveri oda magát. A mi élő rovar oda belekerült, annak okvetlenül pusztulnia kell, és pedig nem a lábakon levő fogak miatt, mert ezek csak a kiszabadulást akadályozzák, hanem, mivel a mantis rögtön megeszi. Annnyira magáénak tartja e rovar zsáknyát, hogy megfeledekzik még saját életbiztonságáról is. Valamint a fősvény embernek egyedüli célja a kincsek folytonos összehalmozása, melyekért a legaljasabb eszközöktől sem irtózik: ép úgy a mantisnak egyedül célja az, hogy megegye a mit megragadott. Van a madarak közt is egy orvmadár, a héjja, melyet különösen ravaszság, gyilkosság s egyszersmind kiváló óvatosság jellemz. Ezen madár is, ha üldözöbe veszi áldozatát, azt mindig hajlja, míg ez alétan földre nem hull. Ilyenkor megfeledekzik az ő jellemző nagy óvatosságról s könnyen törbe ejthető. Azt azonban ez sem teszi meg, mit a mantis religiosa az ő zsákmányával. Ezt a következő eset igazolni látszik:

Egy alkalommal a mantisnak egy jókora nagyságú gyertya-pillangót nyujtottam azon szándékkal, hogy élve kikapjam lábai közül. Alig mozdult a pillé, már is az imádkozó karok átfonták vastag potrohát. A pillét ki akartam szabadítani e veszedelmes karok közül, de a mantis nem bocsátotta el; hanem a levegőben a pillén függve enni kezdte azt.

A mantis életét e néhány vonással eléggé körvonaloztunk hiszem. Mindazonáltal még egy nevezetes tettet nem hallgathatom el. — A közmondás azt tartja: varju a varjunak, holló a hollónak szemét ki nem ássa. Ezzel azon igazságot akarja kifejezni, hogy az egy családhoz tartozó állatok egymást meg nem ölik s annál kevésbbé eszik meg. E közmondás igazságát hiszszük, mert általában véve tapasztaljuk, hogy pl. a majmok, juhok, farkasok, varjak, darvak, gólyák, fecskék stb. egy társaságban élnek s ha vagy egyszer civakodnak is egymással, de egymást meg nem eszik. Ez tehát általában véve ép oly bizonyított igazság, mint e latin közmondás: „Lupus est homo homini non homo“.

Valamint azonban a hullóknél a vipera magzatok anyjukat megeszik; a madaraknál a hollók elgyenzült társaságokat felfalják, a halaknál gyakran a nagyobbak a kisebb-

ket lenyelik : ép úgy a mantis is egész nyugodtan falja föl mantis társát.

A tapasztalás egyébiránt azt igazolja, hogy a nagy foku éhség képes még esetleg az embert is arra vinni, hogy társát megegye, mint ezt a sarkvidéki expedíciók — vagy Jeruzsálem elpusztulásáról szóó iratok bizonyítják. Én teljességgel nem merem állítani, hogy az én mantisom nagyon éhes volt volna, és mégis társát megette. Ez így történt :

Egyik reggelén az ősznek csak két db. mantist pilantottam meg a virágtartón. Azonban csakhamar észrevettem a harmadikat is azon mantisomnak imádkozó karjai közt, melyik kedvencz pókomat megette volt. Kezdetben azt hittem, hogy párosodni akarnak ; de csakhamar boszankodással vettem észre, hogy a jóval kisebb mantis a nagyobbiknak a hátát már végig ette. Nem szabadítottam ki karjai közül, mert egy pár helytt a nyakát is már átmetesztette s így nem volt életképes. Látni lehetett ama kínos vergődést, melyet a kelepczébe került mantis véghez vitt. Mindenfelé kapkodott a levegőben ; de társát nem foghatta meg, mert hátulról volt átölelve.

Ha a támadás nem lesz alattomosan és hátulról, bizonyára nem esett volna áldozatul eme legszebb és legnagyobb mantisom. Reggel $\frac{1}{37}$ órakor kezdte enni a mantis mantis társát és d. e. $\frac{3}{19}$ órakor végezte be lakomáját. A begyomrozott mantisból egyéb nem maradt, mint a két foga, két ragadozó lába és szárnyai.

A harmadik mantis észrevette, hogy társát a nevezett mantis enni kezdte, és nem tudni azért e, mert ő is akart a vendégségben részesülni, avagy talán bosszút akart éltetni a gyilkos mantison, óvatos lépésekkel igyekezett lakmározó társa felé. Ez észrevette a közeledőt és a zsákmányt egyik ragadozó lábával szorosan átölelvén, a másikat harci állásba tette, potrohát fölfelé görbitve szárnyaival prűszentéshez hasonló hangokat adott. Midőn pedig a társa közelebb jött, a szó szoros értelmében neki ugrott s mintha pofon akarta volna ütni szabad karjával olyan mozdulatot tett. A másik sem volt rest, hanem villámgyorsasággal ugrott vissza, hogy a szegyetlenjes csapást kikerülje. Végre beleuntak a harcba s két külön álló ágon helyet foglalva folytatták az evést és imádkozást. Megjegyzem még befejezésül, hogy a mantisoknak ugró lábaik nincsenek és a tartós repülésre képtelenek különösen a nőstények ; a hímek azonban mivel nagyon karcsúak és kicsiny testűek, könnyen repülnek. A hímeknek legsmertetőbb jele a test kicsínységén és karcsúságán kívül z aránylag hosszú csápok.

A párosodásukat illetőleg, eltart az két-három óráig. De a nőstények e közben is ragadoznak és esznek, h szerét tehetik.

Miután jól kiették magukat és életük határideje a dőrekezedőben van, megkezdődik a tojáslerakás. Ez annyiban nyezetes, hogy midőn megkezdődik az első tojás letétele, akkor a legkedvencebb ételt sem fogadják el s imádkozó kájai nincsenek összekulcsolva. A tojások oly ügyesen vannak egymás mellé téve s a tojások közti hézag selyesztű szövevvel kibélelve, mintha vásárra kellett volna azokat bepakolni. Az egész tojás-állomány pedig vastag és oly erő burakkal van körülvéve, hogy csak nagy erővel szar-

kitható szét. E tojásokat leginkább vastag fűszálakra rakják ; azonban más tárgyra is larakják, így pld. ablakramára, szitára is raktak tojásokat. A tojás lerakás némelyiknél négy egész órát is igénybe vett. Némelyik mantis termékenyítés nélkül is rakott tojásokat kétszer is. Sőt azon mantisom, melyik legtovább élt, négyszer rakott le részint megtermékenyített, részint meg nem termékenyített tojásokat.

Ha e tojások esetleg újabb mantisokat hoznának létre, mindenesetre az ezek felett teendő észleleteimet is le fogom írni.

Minden mulandó e földön. Én e szerény sorokat az étellel kezdettem és halállal végezem be, a mantisok halálával. Quod terra peperit, hoc et reposcit. Porból lettek a mantisaim is és porrá váltak. Bevégezték pályafutásukat. Amde gondoskodtak utódokról is, hogy a tulságos rovar elszaporodásnak utját állják. Bebizonyították emez igazság valóságát :

In minimis maximus Deus. Nincsen a természetben semmi fölösleges : nincsen semmi cél nélküli. Ha az ősvilágban nem teremt a Mindenható olyan szörnyálatokat, melyeknek egyetlen foga nagyobb egy ember lábánál, akkor mi történik amaz óriási növényzettel, ha ezek le nem eszik, a melyet kezdetben a természet létre hozott.

Ha nincsenek vadállatok, a szelidek annyira elszaporodnak, hogy utóljára az egész földet benépesítik. Ha nincsenek orvmadarak, a szelidek és éneklők annyira elszaporodnak, hogy végtére az ember éhség által kell, hogy elpusztuljon. Ép ezen viszony létezik a rovaroknál is. Ha minden pusztítástól mentek volnának ezek, azon es etben 10 év sem kellene arra, hogy minden gyümölcsöt fölemészsenek, minden rétet letaroljanak s ez által a földön élő lényeket megélehetésük eszközeitől megfoszszák. — In minimis maximus Deus. A göröcsövi vizsgálatok azon eredményre vezettek, hogy a vízben is tömérdek apró állatka él, melyek oly piczinyek, hogy egy hüvelyknyi hosszú hajszálon 20.000 is elférne. Ezen állatka is élnek, mozognak és petéket tojnak oly nagy mértékben, hogy egyetlen ily állatkától pár nap alatt milliók származnak. Némely láthatók a tenger vizét mérőföldre pirostra festik s ha a csethalak velök nem táplálkoznak, végtére az egész tengert hajózáhatlanná tennék csodálatos szaporaságuk miatt.

Mindezek bizonyos törvények szerint jönnek létre, törvény szerint ének és semmisülnek meg. Ezen törvényt egy olyan lény hozta létre, a ki nincsen törvény alá vetve ; kinek csak azt kellett mondannia : „Legyen“, és meglett minden. Az ő dicsőségét hirdesse a mantis religioza is.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Glossák a kritikai levelekhez.** VII. Az egész püspök-kérsébsen tehát nem a jogosság, nem a tradíciók iránti tisztélet avagy a fogalmak tisztasága iránti buzgalom vezérli a mi kálvinistáinkat, hanem az a bizonyos ev. ref. axióma : „először türetni, azután egyenjogositani, végül pedig uralkodni. Jelenleg az utolsó fázis megálapításán dolgoznak, frappans példa erre, hogy az Ellenzék az Emke által segélyezett sorát így fixirozta : „a kálvinista felekezetenek“ — „a r. k. felekezetenek“ stb. Erre tör tehát a kálvinista jószándék a püspökök címének általa kontent-

plált és nagy szerénytelenül ferszirozott megkülönböztetésével is! Az erdélyi püspök mondjon le önkényta „r. kath.” jelző használatba vétele által arról, hogy ő az országzászben az első mágnás, ismerje el, hogy az 6 hívei is csak amolyan „felekezet” mint a többi, őseinek tudománya, élet-szentsége s hazafiúi erényei által megállapított fényét áltá-sának bocsássa áruba azért a népszerűségért, a mit a Stré-ber felekezet főkolompasai előlegezni ígérnek neki, sőt in-fine finali még azt is tartsa szerencséjének, ha „püspök”-kollegáival szent Kálvin napján Bruderschaftot ihatik!

Hanem nem idáig van az, atyafiak! Osi egyházunk birtokait elharácsoltatók, a nemzet nyelve pedig feledésbe ment hivaték ajkain; újabban sem szüntök meg új meg új koncok után ásitozni, most meg már őseink régi becsü-létét is ki akarnátok venni kamattalan kényszerkölcsönre! Értétek be a magatokéval! Maradjatok továbbra is ma-kra hazafiaknak, a kik senkivel sem élnek meg békességben! Szítsátok csak továbbra is hivatékban a gyűlöletet minden iránt a mi nem kálomista. Inkább szeretünk benneteket így a magatok mielőtt, mint osztályrészeit a mi főpap-jaink iránt tanusított tiszteletnek!

Csak maradjon meg e tisztelet azok részén, a kiket jog és igazság szerint megillet.

Szinte nevetség az az ágaskodás, a melylyel a kál-vinista lelki vezérek arra törnek, hogy a társadalom a kath. főpapokkal egyenrangusítsa őket! Es csodálatos, hogy sem nálunk sem a külföldön, még prot. államokban sem tud-ták ezt a tisztelet és prestigé kierőszakolni attól a társa-dalomtól, a mely érzelmet felülről dekretáltatni nem engedí.

A prot. fejedelmek legkevésbé tisztelik a szuperinten-dens urakat és más apróbb szabásu lelki cselédjeiket. Mig a kath. pap és püspök még ellenségeinél is tisztelettel ta-lálkozik. Régen történt, hogy valami olyan könyvet láttam, a mely arra volt szánva, hogy minden vallást fenekestül felforgasson. A jó igyekezet azonban ügylatszük mindmáig nem vezetett eredményre. A könyv előszavában, ha jól tu-lom, olyanfele volt mondva, hogy habár szerzője ellensége ugyan minden vallásnak s így következetesen mindenféle papot szidnia kellene, mégis csak a kath. papokat fogja így „kintüntetni”, mivel a többi „felekezet” papjai még azt sem érdemlik meg, hogy rágalmaztassanak! — Ezek így lévén, látni való, hogy hiányzik ezeknél az uraknál a kellő morális képesítés, mert rágalmazni csak azt lehet, a ki más különben becsületes ember. — Tisztelettel adózik a világ a kath. papságnak meggyőződésből kifolyó hivatás-beli hűsége iránt! Ez, ha meglehetne a szektáknál, volna becsület s nem kellene a szomszédtól erőszakosan kölcsö-nözgetni, amazét kiséjtitani

Függelék képen röviden reflektálni kívánok Sz. B. ügyeten megjegyzéseire a mi Státusunk közjogát illetőleg! Hogy ő a maga kálomista észével másféle autonomiát mint az övék képzelni nem tud, azt értem. Az engedelmesség s a felsőbbség iránti tisztelet nem tartozván sarkalatos erények közé, szükségszerűleg olyan autonomia kell nekik, a melynek keretében a derűre borura való veszekedésnek tág tere legyen.

A mi autonomiánk keretében a kölcsönös jogtiszte-let az alap, a melyen a testület működése mozog. Svala-mint itt nem szokták egymást legazemberezni, úgy bizo-nyos az is, hogy a Státus 100 egész %-el több belterjü eredményt mutat fel s több tiszteletben részesül kifelé mint az „aa-ak” autonómiai rugaszkodásai. —

— **A csikmegeyi róm. kath. tanító testület felcsiki körök*)** e hó 8-án Gyimesközéppokon tartotta meg rendes tavaszi gyűlését.

Daczára a nagy távolságnak a tagok teljes számmal megjelentek a gyűlésen, mely minden tekintetben élénken és tanulságosan folyt le.

Ott láttuk főtisztelendő Murányi Kálmán felcsiki fő-esperes urat, ki buzgó látogatója gyűléseinknek, főt. Antal Jozsef csicsói, a helybeli plébányos urakat és László Péter közs. tanító urat, kik valamennyien tevékeny részt vettek a tanácskozásban is.

A gyűlést, mint rendesen, most is szt. mise előzte meg. A gyakorlati tanítások meghallgatása után az elnök a gyű-lést egy tanítói tekintély egyéni alap felvételéről szóló be-szédrel nyitotta meg. Igyekezett kimutatni, hogy a tani-tói tekintély alapja egészen nem az anyagi javak bőségé-ben keresendő, mint sokan hinni szeretik, hanem nagy részben a tanító személyiségében, egyéniségében. Ha a tani-tói szellemileg jól képzett, ha elég gyakorlati ügyességgel bír, ha eléggé önálló, ha kötelességei teljesítésében lelki-smeretes, ha társadalmilag is tevékeny, ha megtudja magá-nak szerezni a jól értelmezett népszerűséget, ha magán éle-te példás és fedhetetlen, lehetetlen, hogy szegénysége mel-lett is az iskola és társadalom elismerését és tiszteletét meg ne nyerje. Egyébiránt az elnöki megnyitó a gyűlés kivánására valamelyik szaklapban egész terjedelmében fog közöltetni.

A gyakorlati tanítások megbírálása felett élénk esz-mecserre fejlődött ki, melyben számosan vettek részt. A megejtett bírálatok alapján mind a Sata Mihály, mind a Márton Gábor gyak. tanítása sikerűtnek nyilvánítottak.

Gál Sándor ily tételről érkezett: „Tanügyi nyomo-ruságok” Sok igazat mondott, de azért a czélon egy kissé túllőtt. Mert a tanítók jelen társadalmi helyzete még sem oly sötét, mint a milyenek azt felolvasó feltette. Puskás Tamás hatással szavalt a Poe Edgard „Holló” című köl-teményét.

Az indítványok során határozatba ment, hogy jövőben nemcsak a gyakorlati tanítások feletti eszmecserek lesznek zártkorúek, hanem a gyűlés jknyveinek felolvasása is. Az iskolák felszerelésében észlelt hiányok felsorolása azon-ban ezentul is nyilvános ülésben fog megtörténni.

Több keblügy elintézése és a jövő gyűlés tárgysoro-zatának megállapítása után az elnök a gyűlést bezárta. Sok ily tanulságos gyűlést még! Cs. Karczfalván, 1889. maj. 12. Ferencz József.

Irodalom.

Észrevételek

a Fülöp Alajos Aksziómáiról írt „Könyvismertetés”-re.

A jelzett cikk a „Közmuvelődés” f. évi 13, 17, 18. számaiban jelent meg. Nem annyira vitatkozni akarok szerzőjével, mint inkább az aksziómák természetéből ki-folyólag a cikkekre némi tárgyilagos észrevételeket tenni. Tennem kell pedig ezt azért, mert mikor az ismertetés címét megpillantottam, az a gondolat villámolt át lelke-mben, hogy hátha az ismertetőnek szive forró az ügy iránt esetleg oly forró, hogy ahhoz hevülni jár a déli napugár Olivastam s családomat. A szigorú bíró temetőkertré vál toztatta a „Közmuvelődés”-t. A kérlelhetlen halálos ítéle elhangzott Fülöp Alajos és az ő szülőitjei fölött. A szt meg volt ásva; a halottak el vannak temetve sötét, jelt-len hant alá. Szent Isten, bárcsak mutatott volna a ré-tenetes bíró szegény halottrak iránt akkorácska kizsalmassá-got, hogy állítson sirjok fölé legalább egy kizsalmassá-goszt, és a jó falusiak szokása szerint írja rá ama s-emlékre: „E keresztjelt tette . . . és ide érdemes nevt l Fölirta az igazságos (?) bíró abban a temetőben, mindjárt a bejáratnál, az én nevemet is, mivelhogy merészkedtm Fülöp Alajosnak és övéinek, az akkor még életben lév k-nek emléket emelni. Nekem ugyan még méltóztatott meg-gedgni, hogy az elevenek között vehesek léleketet de két cikkemet, tehát az enyeimet, a purgatorium gyö-el-

*) Még egy tudósítást kaptunk, de ez előbb érkezvén, ezt közöljük.

meire ítélte. Oh, rettenetes bíró, ha már engem is abba a temetőbe cizáltál, parányiságom érzetében szólok hozzád a porból és esdve kérek: szállj alá képzelt dicsőségednek magas pedesztáljáról és hallgasd meg az eltemetettek magas purgatoriumra ítéltek fölött a lelkemből szakadó engesztelő szózatot! Tudom, Te alászállasz és meghallgatsz engemet; azért nem is nevezlek tovább bírónak, hanem csak egyszerűen könyvismertetőnek, s szólok Te hozzád lelkeim őszinteségével azon egyszerű okból, mert Te az „Aksziómák Gyűjteményéről” szerző számára irt bírálatom „kísérő levelét mely a munka elején *„E mű bírálatára”* cím alatt előleges bejegyzésem nélkül nyomtatott ki, valamint a „M. A.” hasábjain megjelent ismertetésemet is, nem a maga tárgyalagos értéke szerint fogtad fel. Nyomdafétkkel elkeresztelted mindakettőt *„költői lelkesültségnek, a szerző iránti kiváló tisztelőnek,”* megtagadván egyúttal azt is, hogy az *„magdából a miúból levont higgadt és és elfogulatlan kritika eredménye”* lenne.

Hat itt Te beszélsz oh, könyvismertető, de kérek szeretettel, engedd nekem a szót, hadd intezzem azt e lapok t. o. vasóhoz, kellő komolysággal szem előlt tartva azt is, a mit én rólam, meg az „Aksziómák”-ról mondani kegyeskedtel.

Mielőtt a rám vonatkozó halványszínű, legalább is gyanus kifejezést a maga értékére szállítanám, én, mint a ki a kéziratot első kézből olvastam, sietek az „Aksziómák” czimlapjához mondott bírálatra tenni meg észrevételeimet.

Könyvismertető gunyosan említi, hogy Füöp A. az *„egész exegerikus magyarázat-”* u cím után odajegyezte e kifejezést is: *„Főleg a gimnaziumi és egyetemi ifjak használatára. Segédkönyvül a latin nyelv tanulásához.”* Erre vonatkozólag töl kell említenem, hogy e felirat a kéziratban, mikor én átnéztem, nem volt még rajta. Én csak akkor olvastam, mikor a könyv megjelent, hanem azért kétségbe nem estem. Nem is szabad semmiféle tanári embernek emiatt kétségbe esnie, akármilyen nagy garral kritizáló tanárnak sem, ha már *„A gymnastiumi tanítás terve és a redvonatkozó utasítások”* tartalmát észbe juttatja. E könyvben meg van írva, hogy a többi között a latin nyelvből osztályonként mit, mekkora terjedelemben és minő mód szerint kell előadni. Hogy az aksziómákat valamelyik osztályban tüzetesen elő keilene adni, én arra még nem találtam rá sehol ama munkában, mely a középiskolai (gymnasiumi) tanároknak ez idő szerint állandó naptára. Aztán meg a könyvismertető azt is tudhatja, hogy a tan- és segédkönyveknek használatba vétele nem valamely ilyes írónak följegyzésétől s a könyvére irt megjegyzésétől, hanem inkább elsőrendűleg a miniszterium jóváhagyásától, másodrendűleg az illető szaktanár írásbeli bírálatától, ajánlásától és nálunk tőképp a fensőbb tanhatóság approbációjától van függővé téve. Addig nincs vásár. Hány anyaszánta leányát állásbeli embernek, de mivel ott nem kelt el, iparos után adta.

Csöppöt se aggdójké tehát könyvismertető affelől, hogy az általa olyan veszedelmesnek látott *„Aksziómák gyűjteménye”* Fülöp A. följegyzése értelmében ez idő szerint a középiskolai ifjuság latin nyelvi tan- vagy segédkönyvei közé bejuthat! A latin nyelvű olvasmányokat a tanuló ifjuság számára még a tudományok újraszületésének korában is, a mikor pedig elég zür-zavar volt, gondosan megválogatták; mennyivel inkább meg kell válogatnunk a mai körülmények között, szélesebb körű és tisztultabb lévén a világnézet!

— Folyt. köv. —

Megjelent: **„Magyar Sion”**. Egyházirodalmi folyóirat. III. évf. 4. füzet. Szerkesztik: Dr. Prohászka Ottokár és Dr. Walter Gyula, Esztergomban. — Ára egy évre 6 frt.

„Bölcséleti folyóirat”. IV. évf. 1. füzet. Szerkeszti kiadja Dr. Kiss János. — Ára 1 frt 50 kr.

„Katholikus szemle”. IV. köt. 2. füzet. Szerkeszti Dr. Kisfaludi Á. Béla. Megjelenik évenként 5 füzet s ára 5 frt.

„Közoktatásügyi szemle”. I. évf. 8. szám. Szerkeszti Dr. Janesó Benedek. Budapest. Ára: félévre 2 frt, egész évre 4 frt.

„A kath. hittérjesztés lapjai”. Képes havi közlöny. VIII. évf. 5. füzet. Szerkeszti Nogely István Nagyváradon. Ára egy évre 3 frt.

„Isten igéje szent beszédekben”. XIV. évf. 6. füzet. Szerkeszti Jagicsa Lajos ravazdi lelkész. — Ára egy évre (12 füzet) 2 frt.

„Képek a nevelés és tanítás történelméből”. Irta Dr. Keller Lőrincz. Fordította Nagy Lajos, a győri kath. tanítóképzési igazgatótanára. 477 lap. Ára 2 frt 60 kr.

„Szív és lant”. Versek. Irta Aranyosi Aranyossy József Celesztin. 243 lap. Stampfl Károly bizománya. [Ára?]

„Vasárnap”. Irta Tóth Mike Kalocsán. 110 lap. Ára 30 kr.

Fonyó Pál, süködési plébános és a „Kath. Hitoktatás” szerkesztője előfizetést nyit **„Uj elemi katekizmus”** a kath. népiskolák I., II., III., osztálya számára. A mű 60 nagyobb nyolczadrétű lapra fog terjedni s ára 25 kr. Megrendelhető Kalocsán Zochim Agoston könyvkereskedésben.

„Az unitárius vallás fő elvei”. Egyházi beszéd. Irta Boros György. 16 lap. Ára 30 kr. Elég drága!

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Kegyelmes püspök urunk** ó nagyméltósága f. hó 24-én titkárságiretében Kolozsvárra utazott, hogy a kolosdubokai esp. kerület névleit bírmálás szentségében részesítse. 23-án déli 12 órakor bucús tisztelgést tettek ő exc. illentiájának a központi papság, a tanárcikar és a növendék papok, kiknek érzelmeit Ns. Burts F. nagy prépost ír tolmácsolta, melyre ő excellentiája a legmelegebb szavakban válaszolt.

— **Concursus** Az erdélyi püspöki megye papnövendékei közé feivétetni kívánó ifjúkkal a nyilvános pályázati vizsga július hó 3-án fog megtartatni.

— **Nyilvános köszönet**. Nagyméltósága Lőnhárt Ferencz püspök úr ő excellentiája a szegényekre kiválóan kiterjesztett atyai jóságánál fogva, megtekintvén az én szegény helyzetemet, a szegény papok és kántorok segélyalapjából alázatos kérésemre, rendkívüli segély czimben 15 frtot kegyeskedett utalványozni; mely kegyes jóságáért a nyilvánosság terén is kötelességemnek ismerem, hálás köszönetemet kifejezni. Ferenczi Tamás, tanító.

— **Meghívó**. Az alsófehérmegyei római kath. néptanítók egyesülete folyó évi június hó 3-án Gyulafehérvárt d. e. 9 órakor az elemi iskola egyik tantermében gyűlést tart, melyre a tagok s a tanügy bíráit tisztelgetel meghívotnak. A gyűlés tárgyai: 1. A tiszteendő uralmas nők templomában tartott *„Veni sancte”* és *csendes mise* után 2. Próbatanítás. 3. Előki megnyitó. 4. A próbatanítás meg-bírlása. 5. A boiczai r. kath. tantestület indítványa, hogy egyesületünk egyik ez évi gyűlését Boiczán tartsa meg. 6. A biharmegyei tankerületi tanítótestület átirata egy a tanítók nyugdíjának új szabályozását kérlőnező felterjesztés iránt. 7. Indítványok. Borbánd, 1889-ki május 22-én. Az elnökség.

— **A csik-somlyói római kath. tanító képezdében** a jelenévi tanítóképzés vizsgálatának írásbeliből június 17-én, szóbeliből 27-én kezdve tartatott. Jelentkezni az igazgatósnágnál június 1-ig kell. Az itt végzett jelöltek csatolják jelentkezésökhöz erkölcsi magukviselését is kitüntetett szolgálati bizonyítványukat; a kik nem itt végeztek, azok egyéb szükséges okiratokat is. Csik-Somlyón, 1889. május 15-én. Földes József, igazgató.

— **A következő gyászjelentést veitük**. A k-féhérvári székesegyházi káptalan a maga és a rokonok nevé-

ben megszorodott szívvel tudatja, hogy főtisztelendő Balog Elek székesegyházi mester-kanonok, t. pápai kamarás, a helybeli papnevelőnek 10 éven át volt rectora, a lelkipásztorokodás és erkölcsstan tanára, zsinat és hitanár vizsgáló, hosszas betegeskedés és a haldoklók szentségeinek áhitatos felvétele után, munkás életének 59 ik, papságának 36 ik évében folyó május hó 19-ik napján d. e. 1/8 órákor az Urban elhunyt. Hült tetemei t. hó 21-én d. u. 4 órákor fognak a helybeli róm. kath. köztemetőben nyugalomra elhelyeztetni; lelkeért pedig az engesztelő szentmise áldozat t. hó 22-én d. e. 9 órákor fog a székesegyházban a Mindenhatóknak bemutatni. Az örök világosság fényszedjék neki! — Lapunk máshelyén az elhunytól bővebben szólunk.

— **Straubert Ödön** kedves kollegánkat és szerkesztő társunkat mély gyász érte. Mivel: lelkü neje e hó 18-án súlyos szenvedések után, az Urban kimult. Nagy volt az általános részvét, mert mindenki nagyra becsülte a boldogultat és sietett is azért végtesztületénél jelen lenni. Számos koszoru borította a ravatalt, ott volt első sorban Nms. Lönhart Ferencz püspök urnak két gyönyörű koszoruja, a tanártestületé, a rokonoké, a tanárnéké, Dr. Setz családjaé és számos b. rátnéié. Igen megható volt azon jelenet, midőn Fábian Sándor kanonok főgymnasiunai igazgató a tanártestület élén a ravatal előtt megjett, a testület részéről feliratot koszorut tett le a ravatalra és a mélyen sujtott tanártársnak a testület lezbensőbb részvétét nyilvánította. A temetés f. hó 20-án d. u. 4 órákor történt általános részvét mellett. Itt közöljük a gyászjelentést: „Hőn szeretett, feledhetetlen emlékü áldott jó feleségemnek **Straubert Ödömmé** született csicsói és kisigmandi Pálffy Teréznek folyó év május hó 18-án súlyos, de példás keresztény alázatossággal és türelemmel viselt betegség következtében — a haldoklók szentségeinek ájtatos fölvétele után — történt csendes kimulását a magam, fogadott fiam s gyámleányom, sógornóm s rokonaim nevében mély szomorúsággal jelenem. Kedves halottunkban én a törhetlen hűségű s önfeláldozó feleséget, gyengeségem támaszát, legdrágább földi kincsemet veszítém; fogadott fiam s gyámleányom a gondos nevelő anyát, — sógornóm az önzetlen édes testvért siratják, rokonaim pedig a szerető igaz rokont s a hű barátot gyászolják. — De vigasztalja csüggőd lelkünket az erős hitből származó azon tudat, hogy Isten Ő Szentfelségének meglevenítő kegyelméből rövid idő múlva s elváhatlanul örökre egyesülünk. Az Urban elhunyt kedvesnek hült teteme f. hó 20-án d. u. 4 órákor a helybeli róm. kath. temetőben fog — a feltámadás nagy napjáig — elhelyeztetni. Az engesztelő szent miseáldozat pedig f. hó 21-én d. e. 10 órákor a székesegyházban tartatván, mindkét végtisztességtételre Czimed szomorodott szívvel meghívatik. *„Könyörülj rajtunk mindenek Istene! tekints ránk, és mutasd meg nekünk könyörületed világosságát.”* (Jézus Sirák fia könyve. 36. r. 1. v.) Gyulafehérvárt, 1889. május hó 19. Straubert Ödön, főgymnasiunai tanár.“ Kedves kollegánknak azt kívánjuk, hogy az isteni Gondviselés,

melyben oly végtelen bizalmat helyez, vigasztalja meg szomorodott szívét!

— **Pályázat.** 16. A baróthi róm. kath. népiskolánál a segédkantortanítói állomásra pályázat hirdettetik. Ezen állomás javadalmazását képezi: 1.) a községi pénztárból évnegyedi előleges részletekben 100 frt. 2.) a hitközségi pénztárból 20 frt. 3.) 35 — 40 kalongya ösz és ugyanannyi tavaszkepe, 4.) oszporaból 25 frt. 5.) fakepe czimen 14 frt. 44 kr. 6.) stolaris jövedelmekből 25 frt. 7.) 8 véka féréjű szántó, melyért a megyének mérsékelt haszonbért fizet. 8.) szállás és kert, gazdasági épületei ujak, köből építve. — A megválasztandó kötelessége leend a leány iskola I. és II. osztályát önállóan vezetni, s a kántori teendőkben — ide nem értve a sekrestyési és harangozói kötelemeket — a fent kitért javadalmazásért segédkezni. A pályázók felhívtnak, hogy tanítói oklevéllel és előéletöket igazoló egyéb bizonyítványokkal ellátott kérelmeket f. év július hó 8-ig — kántori képtességek bemutatása tekintetéből — személyesen nyútsák be alólírothoz. — Végleges kinevezés csak egy sikeres próba év után remélhető. — Baróth, 1889. május hó 6. Vincze István, ales-peres plébános.

— **Pályázat.** 17. A csik madarasi róm. kath. kántortanítói állomás elhalalozás folytán üresedésbe jöven, arra ezennel f. évi június hó 2-ig terjedő határidővel pályázat hirdetteik. Ezen állomás évi jövedelmét teszi: 1) A községi, pénztárból évi 260 forint előleges havi részletekben. 2) 1. hold másod, és 1 hold 3-ad osztályú szántó. 3) 5 székér, szénát termő, s minden évben használható kaszáló. 4) 8 öl részbenlág, részben kemény tűzifa, 5) Stollából átlag 40 frt. 6) Ajtatos alapítványból 3 frt. 25 kr. 7) Kényelmes lakás, 2 szoba 1 kamara, sütőház szinzel, gabonás, csűr, istálló és sertésöl 8) Szabadlegeltetés. Pályázni kívánók keresztlevél, kántortanítói oklevél, s eddigi működéseikről szóló bizonyítványokkal ellátott folyamodásaikat f. évi június 2-ikáig alólírothoz adják be. A személyes megjelenés, és próba hivati szükséges feltétel lévén, erre pályázók meg fognak hivatici. Csik Madaras, 1889 május 6-án. Pus-kás Tamás, s. k. plébános.

— **Pályázat.** 18. A bereczki róm. kath. segédkantortanítói állomásra, melyel a sekrestyési és harangozói teendő is egybe vannak kötve — ezennel pályázat hirdettek. Évi jövedelem: 1. készpénz fizetés a városi közpénztárból 100 frt. 2. Ösz kepeben 33-40 kalongya közt 50 frt. 3. Tavaszkepeben 33-40 33 frt. 4. Oszpora a hiveikől 33 frt. 5. Tűzifa — 17 tere — a 60 kr 10 frt 20 kr. 6. Stóia — harangozási díjjal — 40 frt. 7. Szentmisealapítványokból 9 frt 96 kr. 8. Kézi misedijből circa 10 frt. 9. Szabad szállítás — gazdasági épületek nélkül — összesen: 286 frt 16 kr. Ezen állomást elnyerni ohajtók jól felszerelt folyamodványukat f. é. Július hó 7 ig bezárolják — alólírothoz beadni el ne mulasszák. Személyes jelentkezés előnyben részesülhetnek. Kelt Bereczkben. 1889. május hó 12-napján. Bálint László, s. k. főesperes-plébános

H I R D E T É S .

Kérem az egy-megyel Ft. lelkészkező papsághoz.

Torockószentgyörgyi Bró Torockkay József keresztlevelére van szükségem. Születési éve 1760 — 80 között lehet. Az apa neve: Bró Torockkay János (Gáspár), az anya vezetékneve valószínűleg Cseresy, a keresztnevét nem tudom. Szíveskedjék a Ft. egyh. megye lelkészkező papság a szükségelt keresztlevél adatainak megtalálhatása végett az anyakönyveket átnézni. A keresztlevélet ajánlat mellett szíves beküldőnek posta utján 10 frt (az az: tíz frt:) díjt fogok kézbesíteni. Gerend (Torda-Aranyosmegye) 1889 május 20

Bró Torockkay György.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TODOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ANTAL, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában, Gyulafehérvárt.